॥ॐनमःसिद्धेभ्यः॥अथआलापाधिकारलिख्यते॥गुणानांविस्तरंवक्ष्येस्वभावा
नांतथैवचापर्यायाणांविशेषेणनत्वावीरंजिनेश्वरं॥आलापपद्धतिर्वचनरचना
नुक्रमेणनयचक्रस्योपरिउच्यतेसाचकिमर्थंक्रियतेस्वल्पज्ञानसिद्ध्यर्थंस्वसिद्ध्यर्थंच॥
द्रव्याणिकानिजीवपुद्गलधर्माधर्माकाशाकालश्चद्रव्याणिसंतश्चल्पज्ञानां॥तेषांद्रव्य
यथोक्तयुक्तंसत्॥छ॥इतिद्रव्याधिकारः॥छ॥अस्तित्वंवस्तुत्वंद्रव्यत्वंप्रमेयत्वं
अगुरुलघुत्वंप्रदेशत्वंचेतनत्वंअचेतनत्वंमूर्त्तित्वंअमूर्त्तित्वंद्रव्याणांदशसामा
न्यगुणाःप्रत्येकमष्टावष्टौसर्वेषां॥ज्ञानदर्शनसुखवीर्याणिसस्पर्शरसगंधवर्णागतिहेतु
त्वंस्थितिहेतुत्वंअवगाहनहेतुत्वंवर्त्तनाहेतुत्वंचेतनत्वंअचेतनत्वंमूर्त्तित्वंअमूर्त्तत्व

१

त्वंद्रव्याणांषोडशविशेषगुणाःप्रत्येकंजीवपुद्गलयोःषट्॥इतरेषां[illegible]प्रत्येकंत्रयोगु
णाः॥अंतस्थाश्चत्वारोगुणाःस्वजात्यपेक्षयासामान्यगुणाःविजात्यपेक्षयातएवविशे
षगुणाः॥इतिगुणाधिकारः॥छ॥गुणविकाराःपर्यायास्तेद्विधास्वभावविभावप
र्यायभेदात्॥अगुरुलघुविकाराःस्वभावपर्यायाःतेषड्धाषट्स्थानपतितावृद्धिहानिरू
पाः॥अनंतभागवृद्धिःअसंख्यातभागवृद्धिःसंख्यातभागवृद्धिःसंख्यातगुणवृद्धिःअ
संख्यातगुणवृद्धिःअनंतगुणवृद्धिः॥छ॥इतिषड्वृद्धिः॥छ॥तथाअनंतभागहानिःअसं
ख्यातभागहानिःसंख्यातभागहानिःसंख्यातगुणहानिःअसंख्यातगुणहानिःअनं
तगुणहानिःइतिषड्हानिःएवंषड्वृद्धिषड्हानिरूपाज्ञेयाःविभावद्रव्यव्यंजनपर्या

याश्चतुर्विधानरनारकादिपर्यायाः अथवाचतुरशीतिलक्षायोनयः विनावगुण
व्यंजनपर्यायामत्यादयः स्वनावश्च व्यंजनपर्यायाः चरमशरीरात्किंचिदूनसिद्धपर्यी
यायः स्वनावगुणव्यंजनपर्यायाः अनंतचतुष्टयस्वरूपाः जीवस्य ॥ छ ॥ १ पुद्गलस्यतुद्व्य
णुकादयोविनावश्च व्यंजनपर्यायाः रसरसांतरगंधगंधांतरादिविनावगुणव्यंजनप
र्यायाः अविनाशिपुद्गलपरमाणुः स्वनावश्च व्यंजनपर्यायाः वर्णगंधरसैकैकंस्पर्वि
रुद्धस्पर्शद्वयंस्वनावगुणव्यंजनपर्यायाः ॥ छ ॥ श्लोकः ॥ अनादिनिधनेद्रव्येस्वपर्यायाः
प्रतिक्षणं उन्मज्जंतिनिमज्जंतिजलकल्लोलवज्जले ॥ १ एवंपर्यायाधिकारः ॥ छ ॥ गुणप
र्यायवद्द्रव्यं स्वनावाकथ्यंते अस्तिस्वनावः नास्तिस्वनावः नित्यस्वनावः अनित्यस्व

नावः एकस्वनावः अनेकस्वनावः नेदस्वनावः अनेदस्वनावः नव्यस्वनावः अनव्यस्व
नावः परमस्वनावश्च द्रव्याणामेकादश सामान्यस्वनावाः चेतनस्वनावः अचेतनस्वना
वश्च मूर्त्तस्वनावः अमूर्त्तस्वनावः एकप्रदेशस्वनावः अनेकप्रदेशस्वनावः विनावस्वन
वः शुद्धस्वनावः अशुद्धस्वनावः उपचरितस्वनावः एतेद्रव्याणांद्वादशविशेषस्वनावाः
जीवपुद्गलयोरेकविंशतिः चेतनस्वनावः मूर्त्तस्वनावः विनावस्वनावः अनेकस्वना
वः अशुद्धस्वनावः एतेपंचनिःस्वनावैर्विना धर्मादित्रयाणांषोडश तत्र एकप्रदेशं
विनाकालस्यपंचदश स्वनावाः एकप्रदेशोसंनवः श्लोकः ॥ छ ॥ एकविंशतिर्जीवाः स्यु
र्जीवपुद्गलयोर्मताधर्मादीनांषोडशस्युः कालेपंचदशस्मृताः १ ॥ छ ॥ तेकुतोज्ञेयाः

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

प्रमाणनयविवक्षातःसम्यग्ज्ञानंप्रमाणंतद्द्वेधाप्रत्यक्षेतरभेदात्तत्रावधिमनःपर्यायौ।एकदेशप्रत्यक्षौकेवलंसकलप्रत्यक्षंमतिश्रुतेपरोक्षेप्रमाणमुक्तंतदवयवानयाःप्रमाणांशास्तावंतोयावंतोनयाःनयभेदाउच्यंतेगद्य॥छ॥णिच्छयववहारणयामूलिमभेयाणयाणसव्वाणं।णिच्छयसाहणहेऊदव्वयपज्जत्थियामुणह॥१॥द्रव्यार्थिकःपर्यायार्थिकःनैगमःसंग्रहःव्यवहारःऋजुसूत्रःशब्दःसमभिरूढःएवंभूतःनवनयाःसप्तताःउपनयाश्चकथ्यंतेनयानांसमीपाःउपनयाःसद्भूतव्यवहारःअसद्भूतव्यवहारःउपचरितासद्भूतव्यवहारश्चेतित्रिउपनयास्त्रेधाऽद्यानीमेतेषांभेदाउच्यंते।कर्मोपाधिनिरपेक्षःशुद्धद्रव्यार्थिको।यथासंसारीजीवःसिद्धसदृक्शुद्धात्म ॥ २

॥छ॥उत्पादव्ययगौणत्वेनसत्ताग्राहकःशुद्धद्रव्यार्थिकोयथाऽयंनित्यंनेदृक्स्वभावनिरपेक्षःशुद्धद्रव्यार्थिको।यथानिजगुणपर्यायस्वभावात्द्रव्यंअन्यनित्यं।कर्मोपाधिसापेक्षअशुद्धद्रव्यार्थिको।यथाक्रोधादिकर्मजनितभावःआत्मा॥छ॥उत्पादव्ययसापेक्षअशुद्धद्रव्यार्थिकोयथाएकस्मिन्समयेद्रव्यंउत्पादव्ययध्रौव्यात्मकं।छनेदकल्पनासापेक्षअशुद्धद्रव्यार्थिकोयथाआत्मनःदर्शनज्ञानादयोगुणाः॥छ॥अन्वयद्रव्यार्थिकोयथागुणपर्यायस्वभावंद्रव्यं॥छ॥स्वद्रव्यादिग्राहकद्रव्यार्थिको।यथास्वद्रव्यादिचतुष्टयापेक्षयाऽयमस्ति॥छ॥परद्रव्यादिग्राहकद्रव्यार्थिकोयथापरद्रव्यादिचतुष्टयापेक्षयाऽयंनास्ति।परमभावग्राहकद्रव्यार्थिको।यथाज्ञा

नस्वरूपस्यात्मास्त्रस्यानेकस्वभावानांमध्येज्ञानाख्यःपरमस्वभावोगृहीतःछ।
ऽर्थार्थिकस्यदशभेदाःछ।नित्यनादिनित्यपर्यायार्थिको।यथापुद्गलपर्यायोनित्योमे
रवादिःछासादिनित्यपर्यायार्थिको।यथासिद्धजीवपर्यायोनित्यःछ।सत्तागौणत्वेन
उत्पादव्ययग्राहकस्वभावोनित्यशुद्धपर्यायार्थिको।यथासमयंसमयंप्रतिपर्याया
विनाशिनःसत्तासापेक्षस्वभावोनित्याशुद्धपर्यायार्थिकोयथाएकस्मिन्समयेत्रय
त्मकःपर्यायःछ।कर्मोपाधिनिरपेक्षस्वभावोनित्यशुद्धपर्यार्थिको।यथासिद्धपर्याय
सदृशाःशुद्धाःसंसारिणांपर्यायाःछ।कर्मोपाधिसापेक्षस्वभावोनित्याशुद्धपर्याया
र्थिकोयथासंसारिणांउत्पत्तिमरणेस्तःछ।१।पर्यायार्थिकस्यषड्भेदाःछ।नूतनाद्वि

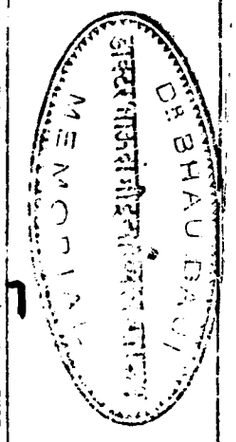

वर्त्तमानकालनेदात्।अतीतेवर्त्तमानारोपणंयत्रसद्भूतनैगमोयथाअद्यदीपोत्सव
दिनेश्रीवर्द्धमानःस्वामीमोक्षंगतःछ।२।नाविनिभूतवत्कथनंयत्रसनाविनैगमो।यथ
ऽर्हन्सिद्धएवकर्तुमारब्धोमीषन्निःपन्नमनिःपन्नंवावस्तुन्निःपन्नवत्कथ्यतेयत्रस
वर्त्तमाननैगमोयथाओदनंपच्यतेछ।नैगमस्त्रेधा।छ।३।सामान्यसंग्रहोयथासर्वाणिद्र
व्याणिपरस्परमविरोधीनिछ।विशेषसंग्रहोयथासर्वेजीवाःपरस्परमविरोधिनःसंग्रहो
पिद्वेधा॥छ॥सामान्यसंग्रहभेदकोव्यवहारो।यथाद्रव्याणिजीवाऽजीवाः।४।विशेषसंग्रह
भेदकोव्यवहारोयथाजीवाःसंसारिणोमुक्ताश्चछव्यवहारोपिद्वेधा।५।सूक्ष्मर्जुसूत्रोय
थाएकसमयावस्थायीपर्यायःछ।स्थूलर्जुसूत्रोयथामनुष्यादिपर्यायाःतदायुःप्रमाण

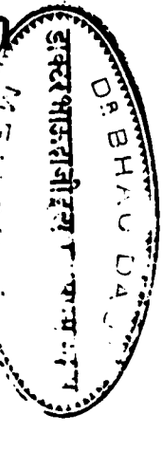

कालंतिष्ठंतिइतिस्थितयः॥ऋजुसूत्रोपिद्वेधा॥शुद्धसमभिरूढैवंभूताःप्रत्येकमेकैकानयाःस
ष्टनयोयथादाराःनार्यीकलत्रंजलंस्त्रीपयःसमभिरूढनयोयथागौःशब्दःएवंभूतनयोय
थाऽऽईदतीतिइंद्रः॥इतिएतेसप्तनयाःसप्तविंशतिर्नयनेदाः॥इतिनयविवरणं॥अथप्रमाणं
तत्त्वव्यवहारःशुद्धगुणशुद्धगुणिनोःशुद्धपर्यायशुद्धपर्यायिणोर्नेदकथनंइतिसद्भूत
व्यवहारश्चेतिअशुद्धगुणाऽशुद्धगुणिनोःअशुद्धपर्यायाशुद्धपर्यायिणोर्नेदकथनंइति
असद्भूतोपिद्वेधास्वजात्यसद्भूतव्यवहारोयथापरमाणोर्बहुप्रदेशात्मकथनमित्यादिइति
विजात्यऽसद्भूतव्यवहारोयथामूर्त्तमतिज्ञानंयतोमूर्त्तद्रव्येणजनितंइतिस्वजातिवि
जात्यऽसद्भूतव्यवहारोयथाज्ञेयेजीवेऽजीवेचज्ञानमितिकथनंज्ञानस्यविषयात्॥ ५

इतिअसद्भूतव्यवहारस्त्रेधा॥उपचरितऽसद्भूतव्यवहारोयथापुत्रादयऽ
हंममवाइतिविजात्युपचरितऽसद्भूतव्यवहारोयथावस्त्राभरणहेमरत्नादिममाइति
स्वजातिविजात्युपचरितऽसद्भूतव्यवहारोयथादेशराज्यदुर्गादिममाइति॥उपचरितऽ
सद्भूतव्यवहारस्त्रेधा॥सहभुवोगुणाःक्रमवर्त्तिनःपर्यायाःगुणपतेष्टथक्क्रियतेऽ
नंऽमाद्यैस्तेगुणाःसन्तिऽस्येतस्यजीवस्यसन्तित्वंसद्रूपत्वंवस्तुनोभावोवस्तुत्वंसामान्य
विशेषात्मकंवस्तुऽस्यस्वभावोऽस्यत्वंनिजनिजप्रदेशसमूहैरखंडरूपास्वभावविना
वगुणपर्यायानूऽवतिशेषतिस्मदुऽवदितिऽमंसतऽमलज्ञानंसीदतिस्मकीयानगु
णपर्यायान्प्राप्नोतीतिसत्॥उत्पादव्ययध्रौव्ययुक्तंसत्॥प्रमेयस्यजीवःप्रमेयत्वंप्रमाणे

नस्वपरस्वरूपंपरिच्छेद्यंप्रमेयं अगुरुलघोर्भावोऽगुरुलघुत्वं सूक्ष्मा अवाक्गोचराः प्रतिक्षणंवर्त्तमानाः आगमप्रमाणादभ्युपगम्याअगुरुलघुगुणाः ॥छ॥ १ सूक्ष्मंजिनोदितं तत्वंहेतुभिर्नैवहन्यतेआज्ञासिद्धंतुतद्ग्राह्यंनान्यथावादिनोजिनाः प्रदेशास्यभावः प्रदेशत्वंक्षेत्रत्वं अविभागिपुद्गलपरमाणुनावष्टब्धत्वंचेतनस्यभावः चेतनत्वं चेतनत्वंचैतन्यमनुभवनं ॥श्लोकः॥ चैतन्यमनुभूतिः स्यात्साक्रियारूपमेववचक्रियामनोवचः काये ऽन्वितावर्त्ततेध्रुवं अचेतनस्यभावः अचेतनत्वं अचेतनत्वं अचैतन्यमनुभवनं मूर्त्तेस्यभावोमूर्त्तत्वं मूर्त्तत्वं रूपादिसहितत्वं अमूर्त्तस्यभावः अमूर्त्तत्वं अमूर्त्तत्वं रूपादिरहितत्वं गुणानांव्युत्पत्तिः ॥छ॥ २ स्वभावविभावपर्यायरूपतयायातिपर्यतिपरिणमतीतिपर्यायः ६

यःपर्यायस्यव्युत्पत्तिः स्वभावलाभादभ्युतत्वात् अस्तिस्वभावः परस्वरूपेणाभावात् नास्तिस्वभावः निजनिजनानापर्यायेषुतदेवेदमितिऽन्वयोपलंभात् नित्यस्वभावः तस्याप्यनेकपर्यायपरिणामित्वात् अनित्यस्वभावः स्वभावानामेकाधारत्वात् एकस्वभावः एकस्याप्यनेकस्वभावोपलंभात् अनेकस्वभावः गुणगुणीत्यादिसंज्ञादिभेदात् भेदस्वभावः संख्यालक्षणप्रयोजनादिगुणगुणीद्येकस्वभावात् अभेदस्वभावः भाविकालेपरमस्वरूपाकारभवनात् भव्यस्वभावः कालत्रयेपिपरमस्वरूपाकारभवनात् अभव्यस्वभावः ॥छ॥ ३ ॥श्लोकः॥ एकोणंपविसंतादिंताउग्गसमलमलस्सभेलंतावियणिच्चंसगसगभावंणविजहंति ॥छ॥ पारिणामिकभावप्रधानत्वेनपरमस्वभावः सामान्यस्वभावानां

त्पत्तिः प्रदेशादिगुणानांव्युत्पत्तिश्चेतनादिविशेषस्वभावानांचव्युत्पत्तिर्निर्गदिताधर्मा
पेक्षयास्वभावागुणानवंतिस्वचतुष्टयापेक्षयापरस्परंगुणाःस्वभावानवंतिऽव्याप्य
पिनवंतिस्वभावादन्यथानवनंविभावःशुद्धंकेवलभावमशुद्धंतस्मादविपरीतंस्वभा
वस्यापिश्रुतस्योपचारादुपचरितःस्वभावःसद्वैधाकर्म्मजस्वभाविकनेदात्तयथाजी
वस्यमूर्त्तत्वमचेतनत्वंचयथासिद्धात्मनांपरज्ञतापरदर्शकत्वंचएवमितरेषांऽव्याप्य
मुपचारोयथासंभवोज्ञेयःविशेषस्वभावानांव्युत्पत्तिः॥ ॥ दुर्णयैकांतमाहुर्द्रव्यभाव
नस्वार्थिकाहितेस्वार्थिकाश्चविपर्यस्ताःसकलंकानयायतः॥ तत्कथंतथाहिसर्व्वथै
कांतेनसद्रूपस्यनित्यतार्थक्रियाव्यवस्थासंकरादिदोषत्वात्तथासद्रूपस्यसकलशून्यताप्र ७

संगात्नित्यस्यैकरूपत्वात्एकरूपस्यार्थक्रियाकारित्वाभावः॥ अर्थक्रियाकारित्वाभा
वेऽव्यस्याप्यभावः॥ अनित्यपक्षेपिनिरन्वयत्वात्॥ अर्थक्रियाकारित्वाभावः॥ अर्थक्रिया
कारित्वाभावेऽव्यस्याप्यभावः॥ एकस्वरूपस्यैकांतेनविशेषाभावः॥ सर्व्वथैकरूपत्वात्विशे
षाभावेसामान्यस्याप्यभावः॥ निर्विशेषंहिसामान्यंनवेत्खरविषाणवत्सामान्यरहित
त्वाच्चविशेषस्तद्वदेवहि॥ इतिज्ञेयः॥ अनेकपक्षेपितथाऽव्याभावोनिराधारत्वात्॥ आ
धाराधेयाभावाच्चनेदपक्षेपिविशेषस्वभावानांनिराधारत्वात्॥ अर्थक्रियाकारित्वाभावः
॥ अर्थक्रियाकारित्वाभावेऽव्यस्याप्यभावः॥ अनेदपक्षेपिसर्वेषामेकत्वंसर्वेषामेकत्वेऽ
र्थक्रियाकारित्वाभावः॥ अर्थक्रियाकारित्वाभावेऽव्यस्याप्यभावः॥ नचैकांतेनपरिणामि

कत्वात् द्रव्यस्य द्रव्यांतरत्वप्रसंगात् संकरादिदोषसंनवात् संकरव्यतिकरविरोधवै
यधिकरण्यसंशयाप्रतिपत्तिरनवस्थेतिसर्व्वथा नत्यस्यैकांतेपितथाश्
न्यताप्रसंगात् स्वनावरूपस्यैकांतेनसंसारानावः विनावपक्षेपिमोक्षस्यानावः सर्व्वथा
चैतन्यमेवेत्युक्ते सर्व्वथांशुद्धज्ञानचैतन्यावाप्तिः स्यात् तथासतिध्यानंधेयं ज्ञानंज्ञेयं
गुरुशिष्याद्यनावः सर्व्वथाद्वैतः सर्व्वप्रकारवाची अथवासर्व्वकालवाची अथवानिय
मवाची वाद्यनेकांतसापेक्षीवायदिसर्व्वप्रकारवाची सर्व्वकालवाची अनेकांतवाची
अनेकांतवाची सर्व्वादिगणोपवनात् सर्व्वद्वैतः एवंविधश्चेतर्हि सिद्धंनः समीहितं अथवा
नियमवाचीचेत् तर्हि सकलार्थानांतवप्रतीतिः कथंस्यात् नित्यमनित्यमेकमनेकमनेद ८

मनेदः कथंप्रतीतिः स्यात् नियमितपक्षत्वात् तथाचैतन्यपक्षेपिसकलचैतन्योछेदः
स्यात् अमूर्त्तस्यैकांतेनात्मनोनमोक्षस्यावाप्तिः स्यात् सर्व्वथा अमूर्त्तस्यापितथात्मनः सं
सारविलेपः स्यात् एकप्रदेशस्यैकांतेनाखंडपरिपूर्णस्यात्मनोनेककार्यकारित्वएवहा
निः स्यात् सर्व्वथानेकप्रदेशत्वेपितथात्मनोनर्थकार्यकारित्वं स्वस्वनावशून्यताप्रसंगा
त् शुद्धस्यैकांतेनात्मनोनकर्ममलकलंकावलेपः सर्व्वथानिरंजनत्वात् सर्व्वथाशुद्धैकं
तेपितथात्मनोनकदापिशुद्धस्वनावप्रसंगः स्यात् तन्मयत्वात् तदुपचरितैकांतपक्षेपिना
त्मज्ञतासंनवतिनियमितपक्षत्वात् तथात्मनोनुपचरितपक्षेपिपरज्ञतादीनांविरोधः
स्यात् श्लोकः ॥ नानास्वनावसंयुक्तं द्रव्यंज्ञात्वाप्रमाणतः तत्त्वसापेक्षसिद्ध्यर्थंस्यान्न

DR. BHAU DAJI MEMORIAL

येमिश्रितंकुरुष्वसद्भूतव्यवहारेणास्तिस्वभावः परद्रव्यादिग्राहकेणनास्तिस्वभावः
उत्पादव्ययगौणत्वेनसत्ताग्राहकेणनित्यस्वभावः केनचित्पर्यायार्थिकेननित्यस्वभावः
नेदकल्पनानिरपेक्षेणैकस्वभावः अन्वयद्रव्यार्थिकेनैकस्मिन्नेकद्रव्यस्वभावत्वंसद्भू
तव्यवहारेणगुणगुणिपादिभिर्नेदस्वभावः नेदकल्पनानिरपेक्षेणगुणगुणिपादिभिर्नेदस्व
भावः परमभावग्राहकेणसमानसमपरिणामिकस्वभावोजीवस्याशुद्धाशुद्धपरमभावग्रा
हकेणचेतनस्वभावोजीवस्यासद्भूतव्यवहारेणकर्मनोकर्मणोरपिचेतनस्वभावः परम
भावग्राहकेणकर्मनोकर्मणोरचेतनस्वभावःजीवस्याप्यसद्भूतव्यवहारेणअचेतनस्व
भावः परमभावग्राहकेणकर्मनोकर्मणोरमूर्त्तस्वभावःजीवस्याप्यसद्भूतव्यवहारेणमू

र्त्तस्वभावः परमभावग्राहकेणपुद्गलंविहायइतरेषाममूर्त्तस्वभावः पुद्गलस्योपचारादे
कपिनास्तिमूर्त्तत्वंपरमभावग्राहकेणकालपुद्गलाणवोरेकप्रदेशस्वभावत्वंनेदकल्पना
निरपेक्षेणइतरेषामखंडत्वादेकप्रदेशत्वंचनेदकल्पनासापेक्षेणचतुर्णामपिनानाप्र
देशस्वभावत्वंपुद्गलाणोरुपचारतः नानाप्रदेशत्वंनचकालाणोः स्निग्धरूक्षत्वाभावाद्
ऋजुलाच्च अणोरमूर्त्तस्वभावेपुद्गलस्यैकविंशतिमोभावोनस्यात्परोक्षप्रमाणापेक्ष
याअसद्भूतव्यवहारेणप्युपचारेणामूर्त्तत्वंशुद्धाशुद्धद्रव्यार्थिकेनविभावस्वभावत्वंशु
द्धद्रव्यार्थिकेनशुद्धस्वभावः अशुद्धद्रव्यार्थिकेनअशुद्धस्वभावः असद्भूतव्यवहारेण
उपचरितस्वभावः द्रव्याणांतुयथारूपंतल्लोकेप्रसिद्धंतथाज्ञानेनसंज्ञातंनयो

पिहितथाविधःछाइतिनययोजनिका॥सकलवस्तुग्राहकंप्रमाणंप्रमीयतेपरिछिद्यते
वस्तुयेनज्ञानेनतत्प्रमाणंतद्द्वेधासविकलेतरनेदात्सविकलंमानसंतच्चतुर्विधं
मतिश्रुतावधिमनःपर्ययरूपंनिर्विकलंमनोरहितंकेवलज्ञानंप्रमाणस्यव्युत्पत्तिःछ
प्रमाणेनवस्तुसंग्रहीतार्थैकांशोनयःश्रुतविकल्पोवाज्ञातुरभिप्रायोवानयःनानास्व
नावेभ्योव्यावृत्यएकस्मिन्स्वनावेवस्तुनयतिप्रापयतीतिवानयःसद्द्वेधासविकल्पनिर्
विकल्पनेदात्नयस्यव्युत्पत्तिःप्रमाणनययोर्निक्षेपःस्थापणांसनामस्थापनादिनेदे
नचतुर्विधःनिक्षेपस्यव्युत्पत्तिःछाद्रव्यमेवार्थःप्रयोजनमस्येतिद्रव्यार्थिकःशुद्धद्र
व्यमेवार्थःप्रयोजनमस्येतिशुद्धद्रव्यार्थिकःअशुद्धद्रव्यमेवार्थःप्रयोजनमस्येतिअशुद्धद्र

१०

व्यार्थिकःसामान्यगुणद्रव्योन्नव्यरूपेणद्रव्यंद्रव्यमितिद्रवंतिव्यवस्थापयंतीतिद्र
व्यद्रव्यार्थिकःस्वद्रव्यादिग्रहणमर्थःप्रयोजनमस्येतिस्वद्रव्यादिग्राहकःपरद्रव्या
दिग्रहणमर्थःप्रयोजनमस्येतिपरद्रव्यादिग्राहकःपरमनावग्रहणमर्थःप्रयोजनमस्ये
तिपरमनावग्राहकःद्रव्यार्थिकस्यव्युत्पत्तिःछापर्यायएवार्थःप्रयोजनमस्येतिपर्यो
यार्थिकःअनादिनित्यपर्यायएवार्थःप्रयोजनमस्येतिअनादिनित्यपर्यायार्थिकःसा
दिनित्यपर्यायएवार्थःप्रयोजनमस्येतिसादिनित्यपर्यायार्थिकःशुद्धपर्यायएवार्थःप्रयो
जनमस्येतिशुद्धपर्यायार्थिकःअशुद्धपर्यायएवार्थःप्रयोजनमस्येतिअशुद्धपर्यायार्
थिकःपर्यायार्थिकस्यव्युत्पत्तिःनैकंगछतिइतिनिगमःनिगमोविकल्पःतत्रनवोनैग

मः अनेदरूपतयावस्तुजातंसंगृह्णातीतिसंग्रहः संगृहेणगृहीतार्थेस्यनेदरूपतय
वस्तुव्यवक्रियतेऽतिव्यवहारः ऋजुप्रांजलंसूत्रयतीतिऋजुसूत्रः ग्राह्यव्याकरण
त्प्रकृतिप्रत्ययंद्वारेणसिद्धः ग्राह्यः ग्राहनयःपरस्परेणानिरूढाः समनिरूढाः ग्राह्यनेद
पर्यनेदोनास्तियथाइंद्रः शक्रः पुरंदरइत्यादयः समनिरूढाः छाया एवंक्रियाप्रधानत्वे
ननूयतऽतिएवंभूतः ग्राह्यग्राहनिश्चयोऽव्यार्थिकस्यनेदोऽनेदानुपचरिततयावा
स्तुनिश्चीयतेऽतिनिश्चयः नेदोपचरिततयावस्तुव्यवक्रियतऽतिव्यवहारः गुणगुणि
नोः संज्ञादिनेदात्नेदकः सद्भूतव्यवहारः अत्यंतप्रसिद्धस्यधर्म्मस्याऽन्यत्रसमारोपण
मसद्भूतव्यवहारः असद्भूतव्यवहारोपचरउपचारः उपचारादप्युपचारंयः करोतिसउपचरि ११

ताऽसद्भूतव्यवहारः गुणगुणिनोः पर्यायपर्यायिणोःस्वभावस्वभाविनोः कारककारकिणो
र्नेदः सद्भूतव्यवहारस्याऽर्थस्यैऽव्योपचारःपर्यायेपर्यायोपचारः गुणेगुणोपचारःऽ
व्येगुणोपचारःऽव्येपर्यायोपचारः गुणेऽव्योपचारः गुणेपर्यायोपचारःपर्यायेऽव्योपचा
रःपर्यायेगुणोपचारःछाऽइतिनवविधोऽसद्भूतव्यवहारस्यार्थोऽष्टव्यः छाःउपचा
रःएथगनयोनास्तीतिनएथक्कृतःमुख्याभावेसतिप्रयोजनेनिमित्तेचोपचारः प्र
वर्त्ततेसोपिसंबंधाविनाभावःसंश्लेषःसंबंधःपरिणामपरिणामिसंबंधःग्राह्यग्राहकेयसं
बंधोज्ञानज्ञेययसंबंधश्चारित्रचर्येसंबंधश्चेत्यादिसत्यार्थः असत्यार्थः सत्याऽसत्यार्थ
श्चेत्युपचरिताऽसद्भूतव्यवहारनयस्यार्थः छ पुरापिस्वधात्मनाथयानयाऽभंतेताव

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

मूलनयौद्दौनिश्चयोव्यवहारश्चतत्रनिश्चयनयोऽनेदविषयोव्यवहारोनेदविषयः।
तत्रनिश्चयोद्विविधःशुद्धनिश्चयोऽशुद्धनिश्चयश्चतत्रनिरुपाधिकविषयः[illegible]शुद्ध
निश्चयोयथाकेवलज्ञानादयोजीवइतिसोपाधिकविषयोऽशुद्धनिश्चयोयथामति
ज्ञानादयोजीवइतिव्यवहारोद्विविधःसद्भूतव्यवहारोऽसद्भूतव्यवहारश्चतत्रैकवस्तुवि
षयःसद्भूतव्यवहारःभिन्नवस्तुविषयोऽसद्भूतव्यवहारःतत्रसद्भूतव्यवहारोद्विविधः
उपचरितानुपचरितनेदात्।तत्रसोपाधिगुणगुणिनेदविषयउपचरितसद्भूतव्यव
हारोयथाजीवस्यमतिज्ञानादयोगुणाःनिरुपाधिगुणगुणिनेदविषयोऽनुपचरित
सद्भूतव्यवहारोयथाजीवस्यकेवलज्ञानादयोगुणाःछा[illegible]स्यसद्भूतव्यवहारोद्विविधः १२

।छ।उपचरितानुपचरितनेदात्तत्रसंश्लेषरहितवस्तुसंबं धविषयःउपचरिताऽस
द्भूतव्यवहारोयथादेवदत्तस्यधनमितिसंश्लेषसहितवस्तुसंबंधविषयोनुपचरिताऽ
सद्भूतव्यवहारोयथाजीवस्यशरीरमिति।छ।इतिमुखबोधार्थमालापपद्धतिः
श्रीदेवसेनपंडितविरचितापरिम[illegible]।छ।संवत[illegible]मतीनाव[illegible]वृद्धिमंगल

।१३।